

Malmberg Projectenreeks

Docentenboek
Help! havo/vwo

Malmberg 's-Hertogenbosch
Eerste druk

Inhoud

Docentenboek Malmberg Projectenreeks	4
Inleiding	4
1 De Malmberg Projectenreeks (algemeen deel)	5
1.1 De nieuwe onderbouw en de Malmberg Projectenreeks	5
1.2 Reekskennmerken en samenstelling pakket	6
1.3 Uitgangspunten en kenmerken van het concept	7
1.4 Competenties in de Malmberg Projectenreeks	9
1.5 Docentenondersteuning	12
Bijlage 1: Competentiekaarten	14
Bijlage 2: Overzicht van deelcompetenties en vakken	24
2 Help! (projectspecifiek deel)	27
2.1 Thema van het project	27
2.2 Planning en organisatie	28
2.3 Opbouw van het project	30
Bijlage 1: Schema kerndoelen en competenties	38
Bijlage 2: Overzicht kerndoelen mens en maatschappij	39
Bijlage 3: Beoordelingsmodel voor eindproduct	40
Bijlage 4: Links	41

Docentenboek Malmberg Projectenreeks

Inleiding

Werken aan de uitvoering van de plannen voor de nieuwe onderbouw, betekent het zoeken naar nieuwe organisatie en vormen van onderwijs. Daarbij past flexibel lesmateriaal, ongeacht de richting en het tempo waarin op school de vernieuwing wordt geïmplementeerd.

De vraag naar projecten waarin de uitgangspunten van de vernieuwingsplannen zijn verwerkt, blijkt groot te zijn. De Malmberg Projectenreeks voorziet in die behoefte en met de projecten uit deze reeks kunt u op een aantrekkelijke en veilige manier op weg naar de nieuwe onderbouw...

De Malmberg Projectenreeks biedt een serie van projecten die zijn opgezet vanuit gemeenschappelijke uitgangspunten maar die tegelijkertijd ook onderling zeer divers zijn. In deze handleiding worden in het eerste deel de gemeenschappelijke uitgangspunten toegelicht; in het tweede deel vindt u de verantwoording van en praktische ondersteuning bij het specifieke project waarmee u aan de slag gaat.

1 De Malmberg Projectenreeks (algemeen deel)

1.1 De nieuwe onderbouw en de Malmberg Projectenreeks

De *taakgroep vernieuwing onderbouw* heeft haar plannen voor de nieuwe onderbouw in juni 2004 gepresenteerd. In de planvorming zijn docenten en scholen actief betrokken geweest en schoolorganisaties zijn actief aan het werk om de plannen in praktijk te brengen en vorm en inhoud te geven op hun school, ook al is de formele invoeringsdatum later. De behoefte aan lesmateriaal waarin de uitgangspunten van de vernieuwing zijn verwerkt, blijkt groot te zijn.

Met projecten uit de Malmberg Projectenreeks kan de vernieuwing op school in praktijk worden gebracht en ervaring worden opgedaan met werken in leergebieden. Als invulling van de scenario keuze, en/of als eerste stap.

De Malmberg Projectenreeks is breed opgezet: voor alle vakken en/of leergebieden zijn er projecten en de projecten kennen verschillende edities: havo-vwo; vmbo-kgt en vmbo-b/lwoo. De reeks start met 10 projecten (voor verschillende vakken/leergebieden en in meerdere doelgroepeedities) en zal in de loop van van schooljaar 2005/2006 verder uitgebreid worden. Er zijn projecten voor Mens en Maatschappij, Mens en Natuur, Kunst en Cultuur en de Talen. Een actueel overzicht van verschenen en geplande projecten vindt u op: www.malmbergprojectenreeks.nl

Alle projecten uit de reeks dragen het Malmberg-kwaliteitskeurmerk, ze zijn flexibel inzetbaar, gaan uit van een activerende didactiek, passen in de verschillende scenario's, zijn vakoverstijgend en competentiegericht. Ze zijn vooral ook leuk, uitdagend en spannend. Stuk voor stuk zijn het motiverende projecten die u makkelijk én met succes inzet. In korte tijd kunt u actief én effectief op een vakoverstijgende manier aan de slag.

De projecten en de scenario's

In de plannen voor de nieuwe onderbouw worden verschillende scenario's geschetst waarlangs een school de beoogde vernieuwing kan realiseren. Het volgende schema geeft deze scenario's in het kort weer.

Scenario 1: we blijven dicht bij de bestaande situatie.

De vakken, de daarbijbehorende docenten en het traditionele rooster blijven bestaan; overlap in de leerstof van verwante vakken wordt bepaald en leraren maken er afspraken over.

Scenario 2: we maken echt werk van flexibilisering.

De school maakt in het rooster op gezette tijden ruimte voor projecten. (Docenten van) verschillende vakken werken samen aan een thema.

Scenario 3: we mikken op een herontwerp.

De inhoud van verschillende vakken wordt geclusterd tot leergebieden of deelleergebieden, zoals Mens en maatschappij, Mens en natuur (deelleergebieden: Mens en gezondheid, Mens en techniek), Kunst en Cultuur. Een deel van de tijd in het weekrooster wordt aan de betrokken docenten en leerlingen toegewezen, zij hebben ruime zeggenschap over de invulling.

Scenario 4: alles gaat op de schop.

Dit scenario gaat niet uit van de leerstofinhoud, maar van de competenties die leerlingen moeten ontwikkelen. Het onderwijs is daarbij volledig thematisch en leerlingen hebben zelf een ruime invloed op de inhoud.

Het zijn voorbeelden en in de praktijk komen er veel mengvormen voor. De projecten kunnen ingezet worden in alle scenario's: binnen een vak naast een vakmethode (scenario 1), bij verschillende vakken en naast verschillende vakmethodes waarbij secties de programma's op elkaar hebben afgestemd en in projecten vakintegratie zoeken (scenario 2), in een situatie waarin vanuit geïntegreerde vakken wordt gewerkt (scenario 3), en ook in de meest vrije invulling (scenario 4) zijn de projecten goed inzetbaar.

De projecten samen bieden per vak of leergebied geen volledig programma. Ze zijn bedoeld om in te zetten naast een methode of ander lesmateriaal, ongeacht het scenario. De projecten zijn alle wel duidelijk gerelateerd aan kerndoelen en doelstelling van het vak c.q leergebied.

Gebruikt naast bijvoorbeeld de vakmethodes van Malmberg, bieden ze secties de mogelijkheid op gezette tijden per jaar gezamenlijk projecten uit te voeren waarin de samenhang tussen de vakken tot uitdrukking komt (scenario 2). Ook zijn de projecten ideaal om ervaring op te doen met de nieuwe onderbouw. Als u in de toekomst met combimethoden of in leergebiedmethodes gaat werken, is de overstap vanuit de afzonderlijke vakken een stuk soepeler. Als u al vanuit het leergebied werkt en vakken integreert, zijn de projecten goed inzetbaar om een specifiek onderwerp te behandelen of een vaardigheid te trainen. De projecten vervangen echter niet de methode zelf, soms wel onderdelen ervan.

De projecten zijn methodeonafhankelijk en kunnen dus naast iedere (malmberg- of niet - Malmberg) methode gebruikt worden.

Naast de scenario's, wordt in de plannen voor de nieuwe onderbouw die de Taakgroep heeft opgesteld, nadruk gelegd op een aantal didactische vernieuwingen. Nadruk wordt gelegd op actief leren, in samenhang leren, in samenwerking leren en leren in relatie tot de eigen leefwereld van de leerlingen. Deze aspecten zijn ook als uitgangspunt genomen bij het ontwikkelen van de projecten. De projecten bieden daarmee dus ook een hele goede manier om te experimenteren met didactische vernieuwing.

De uitgangspunten van de projecten worden verder behandeld in paragraaf 3. Voor meer informatie over de plannen voor de nieuwe onderbouw, verwijzen wij u naar: www.samenvernieuwen.nl.

Om te lezen hoe Malmberg naast deze projecten werkt aan de onderwijsvernieuwing, wat u kunt verwachten aan methodisch materiaal voor de verschillende leergebieden en vooral ook hoe Malmberg *samen* met u aan de vernieuwing wil werken, kunt u kijken op: www.samenvernieuwen.nl

1.2 Reeksenmerken en samenstelling pakket

De projecten bestaan ieder uit:

- Een projectboekje: een full-colour leer-werkboekje, dat de leerling stuurt en waarin de leerling antwoorden, planningsen en zoekresultaten bijhoudt.

- Een website per project: hierop vinden de leerlingen ondersteunende, praktische uitwerkingen van competenties, handige links en projectspecifieke extra informatie.
- Een docentenhandleiding met daarin verantwoording en praktische ondersteuning bij het uitvoeren van het project.

Er verschijnen drie doelgroep-edities: onderbouw havo-vwo; onderbouw vmbo-kgt en onderbouw vmbo-b/lwoo.

Afhankelijk van het type project, verschijnen sommige projecten in drie edities, andere in twee of een doelgroepeditie.

Ieder project wordt ontwikkeld voor 6 tot 10 uren. Dit kunnen lesuren zijn, uren begeleid werken en/of zelfstandig werken.

Door deze omvang, is een project gemakkelijk en flexibel inzetbaar naast ander materiaal.

Gebruikt naast een vakmethode biedt het bijvoorbeeld een goed alternatief voor keuzestof.

1.3 Uitgangspunten en kenmerken van het concept

De projecten in de Malmberg Projectenreeks zijn alle ontwikkeld vanuit dezelfde uitgangspunten. De projecten zijn:

uitdagend

De projecten prikkelen uw leerlingen, want ze zijn origineel, bij de tijd en anders dan anders. Uw leerlingen gaan gewoon lekker vrij aan de slag met mooie leerwerkboekjes met een duidelijke eindopdracht en een leidraad die het proces stuurt. Ze doen, denken, werken samen. In en buiten de school.

aansprekend

De projecten behandelen thema's en opdrachten die aansprekend zijn voor uw leerlingen. De benadering is er één van persoonlijke betrokkenheid van de leerlingen.

Het thema wordt betrokken op eigen standpunten, eigen omgeving, eigen 'peer' groep en/of eigen belang van de leerlingen. De aansprekendheid komt ook tot uitdrukking in de vormgeving: veel illustraties en een eigen stijl.

actief

De verschillende werkvormen van de projecten staan voor *actief, zelfstandig en samenwerkend* leren. Een aspect is altijd hetzelfde: uw leerlingen moeten vooral doen, zélf de handen uit de mouwen steken. Per project is gekozen voor de meest geëigende werkvormen bij dat project.

spannend

Aan het eind van een project moeten uw leerlingen met een concreet eindresultaat komen dat ze zelf presenteren in een presentatie, folder, tentoonstelling, enz. En dat is niet alleen motiverend en activerend... het is ook spannend.

inpasbaar en organiseerbaar

U kunt de projecten makkelijk inplannen én inpassen

De projecten staan voor 6 tot 10 lesuren, zijn inzetbaar naast iedere lesmethode en ze kunnen uitgevoerd worden in leerjaar 1 én 2.

De projecten zijn compleet, en bieden een uitgebreide docentenondersteuning (zie 5).

competentiegericht

In de projecten wordt op systematische wijze gewerkt aan de verdere ontwikkeling van algemene competenties van de leerlingen. Over de wijze waarop de competenties een plaats hebben gekregen in de projecten, kunt u meer lezen bij onderdeel 4.

consistent

De didactische structuur is altijd duidelijk én dezelfde, nl:

- een introductie;
- een beschrijving van het gewenste eindresultaat;
- oriëntatie op het thema;
- het verwerken en toepassen van opgedane kennis in een eindproduct;
- presentatie;
- evaluatie en reflectie.

De projecten zijn stapsgewijs opgebouwd. In de verwerking komen *expliciet* of *impliciet* aan de orde:

- Wat doe je in deze stap??
- Wat heb je aan het eind van deze stap bereikt?
- Wat heb je nodig bij deze stap (inhoud, competenties)?
- Waar haal je de nodige info vandaan?
- Terugblikvragen: wat en hoe heb je iets gemaakt en geleerd? Hierbij vindt ook terugkoppeling naar competenties plaats.

De projecten bieden voorstructurering en procesondersteuning:

- Bij verschillende onderdelen bevat het project *een werkblad* of een deel daarvan met een inhoudelijke en procesmatige neerslag van de deelstap. Het werkblad is een handvat voor leerlingen op weg naar het eindproduct en is voor docenten een sturingsmiddel tijdens het project.
- Per onderdeel worden in een apart kader *tips* gegeven; hierin wordt ondersteuning gegeven in werkwijze, wordt verwezen naar website(s) en worden de competenties genoemd waaraan wordt gewerkt en die de leerling na kan lezen op de site (verwijzing met symbool). Zie voor competenties onderdeel 4 van deze beschrijving plus bijlage 1.
- Het verwerken van de opgedane kennis/ervaring/kunde wordt weergegeven in het *eindproduct*, het resultaat van het project. Het eindproduct is gekoppeld aan de presentatie.

beoordeelbaar

- Leerlingen worden beoordeeld op het proces en op het eindresultaat (*wat* en *hoe*).
- Docenten kunnen hun beoordeling maken op basis van een *beoordelingsmodel*, dat in deze handleiding in het projectspecifieke deel is opgenomen. Aan de hand hiervan kunnen zij een oordeel geven over het eindproduct van de leerlingen. Verder kan de docent zich een oordeel vormen over hoe de leerling aan het project heeft gewerkt, aan de hand van de ingevulde werkbladen en de evaluatieopdrachten in het projectboekje.

1.4 Competenties in de Malmberg Projectenreeks*

In de projecten die verschijnen in de *Malmberg Projectenreeks* wordt systematisch aan de ontwikkeling van competenties van leerlingen gewerkt. Onder een competentie verstaan wij een samenhangend geheel van kennis, vaardigheden, attitudes en eigenschappen: iets weten, iets kunnen en aangesproken worden op houding en eigenschappen.

Kennis en vaardigheden zijn competentieonderdelen die in elke onderwijssituatie aan de orde komen. ‘Werken aan de drie aspecten ‘weten-kunnen-zijn’ in samenhang is echter een relatief nieuw verschijnsel, maar wél een uitdaging waar het onderwijs momenteel voor staat. Want in die combinatie van kwaliteiten schuilt een belangrijke motor achter het motiveren van leerlingen en het verbeteren van hun prestaties: hen aanspreken op hun persoonlijke kwaliteiten en die in samenhang met kennis en vaardigheden ontwikkelen en deze toepassen op praktijksituaties, casussen en vraagstukken.

In de *Malmberg Projectenreeks* zijn we uitgegaan van 10 algemene kerncompetenties, die weer onderverdeeld zijn in een aantal samenhangende deelcompetenties. Deelcompetenties zijn specificaties en praktische uitwerkingen van algemene competenties; deze kunnen ook vakspecifiek worden ingevuld en toegepast. Alle competenties bevatten de onderdelen kennis, vaardigheden, houding en eigenschappen. De cognitieve aspecten (kennis en vaardigheden) van de competenties komen in het onderwijs nu al aan de orde, de aspecten met betrekking tot houding en eigenschappen worden nog vaak buiten beschouwing gelaten. In de *Malmberg Projectenreeks* worden ook deze onderdelen expliciet benoemd en getraind, zij zijn verweven met de kennis en vaardigheden.

De tien kerncompetenties zijn:

1. Onderzoeken

2. Plannen en organiseren

3. Samenwerken

4. Informatie verzamelen

---

* uitwerking en beschrijving van de algemene competenties zijn in opdracht van Malmberg ontwikkeld door Carla van Boxtel

5. Informatie beoordelen en verwerken

6. Schriftelijk presenteren

7. Mondeling presenteren

8. Discussiëren

9. Reflecteren

10. Studeren

Het gaat om competenties die in uiteenlopende contexten bruikbaar en vak- en beroepsoverstijgend zijn. Het gaat dus niet om beroepscompetenties. Dit sluit aan bij het algemeen vormende karakter van de onderbouw.

Het is soms lastig *algemene vaardigheden* te onderscheiden van *competenties*. Uitgaande van de gehanteerde definitie van competenties zijn vaardigheden onderdeel van een competentie. Deze algemene vaardigheden kunnen ook worden opgevat als deelcompetenties.

Tijdens het werken aan een project uit de *Malmberg Projectenreeks* worden leerlingen op gezette tijden in de *Tips* expliciet verwezen naar zogenaamde ‘competentiekaarten’. Daar leren ze waar een (deel)competentie voor staat, krijgen ze praktische handreikingen hoe ze zich deze eigen kunnen maken en worden ze ervan bewust gemaakt welke attitude en eigenschappen belangrijk zijn om deze competentie te beheersen. Deze competentiekaarten zijn te vinden op de website die bij het project hoort.

Van de meeste deelcompetenties die genoemd worden in de competentiekaart zijn uitwerkingen gemaakt. Het gaat om een beknopte beschrijving van de deelcompetentie met concrete aanwijzingen en voorbeelden voor de leerling.

Bij *kennis* gaat het om zaken die de leerling moet kennen en begrijpen, zoals begrippen, feiten, en procedures (o.a. stappenplannen en vuistregels).

Bij *vaardigheden* gaat het om zaken die de leerling moet kunnen. Vaardigheden zijn in belangrijke mate gebaseerd op kennis. De mate waarin een leerling een vaardigheid beheerst is afhankelijk van

de snelheid, nauwkeurigheid en flexibiliteit waarmee de leerling de betreffende mentale of zichtbare handeling kan uitvoeren.

Attitudes en eigenschappen betreffen oordelen, intenties en persoonlijke eigenschappen die invloed hebben op het gedrag. De deelcompetenties die nader zijn uitgewerkt, zijn onderstreept en gelinkt naar die uitwerkingen.

Op iedere projectsite zijn alleen die kerncompetenties geactiveerd die in het specifieke project aan de orde komen. Welke dat zijn, kunt u lezen in het projectspecifieke deel van de handleiding. Een beschrijving van de 10 kerncompetenties vindt u in bijlage 1.

Beheersingsniveau en oefening

Er is afgezien van het beschrijven van competenties op meerdere niveaus. Het niveau waarop een competentie aan de orde is, wordt voor een belangrijk deel bepaald door docent, taak en context. Er zou gekozen kunnen worden voor twee beheersingsniveaus waarop geoefend en getoetst kan worden. De tabel hieronder geeft een aantal suggesties voor het vaststellen van het nagestreefde beheersingsniveau. Een leerling die een competentie beter beheerst, zal doorgaans een grotere zelfstandigheid tonen en een kwalitatief beter resultaat leveren.

Beheersingsniveau 1	Beheersingsniveau 2
De leerling toont de competentie in een taak / situatie die bekend is.	De leerling toont de competentie in een taak / situatie die niet of nauwelijks bekend is.
Er worden niet zulke hoge eisen gesteld aan de taakuitvoering en het product.	Er worden hoge eisen gesteld aan de taakuitvoering en het product.
De taak is vrij eenvoudig.	De taak is behoorlijk complex.
Het gaat om standaard werkwijzen.	De werkwijzen zijn nauwelijks gestandaardiseerd.
De leerling krijgt veel hulp.	De leerling krijgt weinig hulp.

Bij projecten kan een keuze gemaakt worden tussen het oefenen van een competentie en/of het beoordelen van een competentie. Als het oefenen centraal staat, is het belangrijk dat de leerling hulp krijgt bij het verwerven van de gevraagde kennis en vaardigheden. De competentiekaarten en uitwerkingen van de deelcompetenties kunnen daarbij een rol spelen. Daarnaast is het belangrijk dat de leerling feedback krijgt. Bij feedback en beoordeling kunnen de competentiekaarten en uitwerkingen van de deelcompetenties als een checklist gebruikt worden.

De deelcompetenties kunnen getoetst worden in een opdracht of in een reeks van opdrachten die worden opgenomen in een portfolio.

Competenties en de vakken

De deelcompetenties kunnen zowel in vakken als in vakoverstijgende projecten aan de orde zijn. Bijlage 2 bevat een overzicht van vakken en deelcompetenties. In de tabel wordt aangegeven welke deelcompetenties doorgaans in de vakken aan de orde zijn. Wanneer in een project een bepaalde combinatie van vakken wordt gemaakt, kan in de tabel opgezocht worden welke deelcompetenties doorgaans bij die vakken aan de orde zijn.

Malmberg Competentie Matcher

De competenties die in de *Malmberg Projectenreeks* aan de orde komen liggen in lijn met de competenties waar de *Malmberg Competentie Matcher* mee werkt. Vmbo-afdelingen die hun onderwijs afstemmen op het competentiegericht leren en daarvoor de *Malmberg Competentie Matcher* (willen) gebruiken kunnen op basis van de uitslagen van de *Malmberg Competentie Matcher* projecten kiezen die juist die competenties bevatten die de school belangrijk vindt voor de leerlingen.

Meet de kracht van uw vmbo-leerling

Met de *Malmberg Competentie Matcher* kunt u op een makkelijke manier de competenties van uw leerlingen meten. Deze test meet op een objectieve en betrouwbare wijze de competenties van uw leerling. U weet dan meer over:

- wat een leerling kan;
- wat een leerling wil;
- de persoonlijkheid van een leerling.

De uitslag van de test stelt vast hoe hoog een leerling of groep leerlingen scoort op de door u geselecteerde competenties. Vervolgens kunt u daar weer uitstekend op insprijnen met uw aanpak van het onderwijs.

Leer uw leerlingen kennen

De leerlingen die de test maken zitten gewoon op uw school achter een pc met online-verbinding en ze kunnen in twee uur tijd hun persoonlijke antwoorden geven. De uitslag geeft de docenten inzicht in de competenties van de leerlingen. Ook zet de uitslag de leerlingen aan om bewust na te denken over hun competenties en de richting die zij gaan kiezen.

Kies zelf uw competenties

Als u de *Malmberg Competentie Matcher* inzet, kunt u vooraf zelf bepalen om welke competenties het draait. Uit een lijst van wel zeventig competenties kiest u die competenties die u belangrijk vindt voor uw leerlingen. Doordat u uw eigen selectie maakt, krijgt u een test op maat.

Flexibel in gebruik

De *Malmberg Competentie Matcher* kunt u op verschillende momenten inzetten. Als beginmeting aan het begin van het jaar. Als hermeting aan het eind van een schooljaar om te kijken of er vorderingen zijn geboekt. En op de helft van het tweede jaar als hulpmiddel om de keuze voor sector/opleiding te ondersteunen (determinatie).

Met de uitslag aan de slag

Door met de *Malmberg Competentie Matcher* de competenties van uw leerlingen objectief in kaart te brengen, kunt u gericht verder met uw onderwijs. In de projecten die verschijnen in de *Malmberg Projectenreeks* wordt systematisch aan de ontwikkeling van competenties van leerlingen gewerkt.

Wilt u meer informatie over de *Malmberg Competentie Matcher*, kijk op www.mcm.nl

1.5 Docentenondersteuning

Bij ieder project is een projectspecifiek deel van de docentenhandleiding beschikbaar. Hierin vindt u de volgende onderdelen:

- **thema van het project**

Hier vindt u de verantwoording voor de themakeuze van het project. Er is een beschrijving van het thema of onderwerp van het project, de opzet en de activiteiten die de leerling gedurende het project onderneemt. Verder vindt u hier informatie over de plaats van het project in het programma, over de doelstellingen en competenties, de relatie naar methoden en wordt er beschreven hoe het project aansluit bij de kerndoelen.

- **planning en organisatie**

Bij dit onderdeel worden praktische zaken beschreven die u helpen bij de planning en organisatie van het project: een richtlijn voor de omvang van het project in uren, de mate van vereiste begeleiding, de organisatie in het lesrooster, vereist PC-gebruik.

Hier vindt u ook informatie over hoe met het projectboekje gewerkt kan worden en hoe u het resultaat kunt beoordelen aan de hand van een beoordelingsmodel. Dat beoordelingsmodel is in een bijlage opgenomen.

- **opbouw van het project**

Hier volgt een beschrijving van de stappen waaruit het project is opgebouwd. Wat doen leerlingen in de verschillende onderdelen, hoe vindt toepassing van kennis plaats, hoe wordt naar het eindproduct gewerkt.

Als bijlage bij dit onderdeel is een voorbeeldplanning opgenomen, met daarin de beschrijving van de leerlingactiviteiten, een tijdsindicatie per onderdeel en de benodigde voorbereiding van de docent.

Samen vernieuwen

De docentenhandleiding biedt ondersteuning bij het werken met de projecten, maar bij het ontwikkelen naar de nieuwe onderbouw gaat het om veel meer zaken.

Uw school ontwikkelt zich doorlopend en kiest nu bijvoorbeeld voor projecten om later te starten met scenario 3. Dat vraagt om een flexibele schoolorganisatie, maar ook om een flexibele uitgever. Vernieuwen doe je bijna nooit alleen. Samen kom je verder. Malmberg adviseert u graag bij de implementatie en evaluatie van de nieuwe onderbouw. Niet alleen met leermiddelen voor verschillende scenario's maar ook met trainingen, onderbouwworkshops, praktijkdagen en voorlichtingsgesprekken op school.

U leest hierover meer op de website www.samenvernieuwen.nl

Bijlage 1:   Competentiekaarten

Bijlage 2:   Overzicht van deelcompetenties en vakken

Bijlage 1

Competentiekaarten

Onderzoeken

Competentie	Onderzoeken
Je kunt een onderzoek op een planmatige manier opzetten en uitvoeren en de uitkomsten presenteren. Om goed te kunnen onderzoeken heb je ook alle vaardigheden nodig die je vindt onder de hoofdcompetenties Plannen en organiseren, Samenwerken (als je in een groepje werkt), Informatie verzamelen, Informatie beoordelen en verwerken, Schriftelijk presenteren, Mondeling presenteren en Reflecteren.	
Wat is nodig om goed te onderzoeken?	Wat je moet weten: ☐ de betekenis van de begrippen die passen bij het onderwerp en de onderzoeksvraag ☐ het soort onderzoeksvragen dat je kunt stellen ☐ uit welke stappen een onderzoek bestaat Wat je moet kunnen: ☐ onderzoeksvragen formuleren >> ☐ een onderzoeksplan maken >> ☐ informatie verzamelen >> ☐ conclusies trekken >> ☐ je eigen mening geven >> Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ nieuwsgierigheid ☐ zelfstandigheid ☐ ordelijk en netjes werken ☐ je houden aan afspraken ☐ aandacht voor veiligheid en milieu (bij het verrichten van metingen en het uitvoeren van proeven)

Plannen en organiseren

Competentie	Plannen en organiseren
Je kunt werkzaamheden goed voorbereiden, in de tijd plannen en volgens plan uitvoeren	
Wat is nodig om goed te plannen en organiseren?	Wat je moet weten: ☐ hoe een planning er uit kan zien Wat je moet kunnen: ☐ een lijst van uit te voeren taken maken ☐ inschatten van de moeilijkheid van taken ☐ vaststellen welke acties, mensen en hulpmiddelen nodig zijn ☐ een tijdsplanning maken >> ☐ de nodige materialen en hulpmiddelen regelen ☐ afspraken maken ☐ de voortgang controleren >> ☐ je houden aan de planning ☐ je planning als dat nodig is bijstellen Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ zelfstandigheid ☐ zelfdiscipline

Samenwerken

Competentie	Samenwerken
Je kunt deelnemen aan overleg en discussie in een groep en met anderen een taak uitvoeren. Je draagt positief bij aan het gezamenlijk resultaat.	
Wat is nodig om goed samen te werken?	Wat je moet weten: ☐ de rollen die in een groep verdeeld kunnen worden ☐ de manieren waarop je taken kunt verdelen Wat je moet kunnen: ☐ je eigen mening geven en met argumenten verdedigen >> ☐ tegenargumenten bedenken ☐ kritisch luisteren >> ☐ kritische vragen stellen ☐ feiten van meningen onderscheiden >> ☐ informatie beoordelen op betrouwbaarheid >> ☐ je inleven >> ☐ beoordelen of je voldoende informatie hebt om je mening te geven Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ ruimte geven voor de inbreng van anderen ☐ rekening houden met wat anderen willen en kunnen ☐ kritiek kunnen accepteren ☐ kritiek durven geven ☐ je houden aan afspraken ☐ je verantwoordelijk voelen voor de prestatie van de groep

Informatie verzamelen

Competentie	Informatie verzamelen
Je kunt doelgericht informatie opsporen uit verschillende bronnen.	
Wat is nodig om goed informatie te verzamelen?	Wat je moet weten: ☐ de manieren waarop je informatie kunt verzamelen Wat je moet kunnen: ☐ zoeksystemen gebruiken >> ☐ informatie zoeken in naslagwerken, boeken, kranten en tijdschriften >> ☐ informatie zoeken op het internet > ☐ informatie uit artikelen en brochures halen> ☐ informatie uit kaarten halen >> ☐ informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen halen >> ☐ informatie uit afbeeldingen halen >> ☐ informatie uit film, televisie- en radio-uitzendingen halen>>> ☐ metingen verrichten >> ☐ een proef uitvoeren >> ☐ enquêteren >> ☐ interviewen >> ☐ informatie vragen via brief of e-mail >> Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ ordelijk en netjes werken ☐ aandacht voor veiligheid en milieu (bij het verrichten van metingen en het uitvoeren van proeven)

Informatie beoordelen en verwerken

Competentie	Informatie beoordelen en verwerken
Je kunt de bruikbaarheid en kwaliteit van informatie beoordelen. Je kunt informatie verwerken om een vraag te beantwoorden of een probleem op te lossen.	
Wat is nodig om goed informatie te beoordelen en verwerken?	Wat je moet weten: ☐ welke tekstsoorten er zijn ☐ wanneer informatie meer of minder betrouwbaar is ☐ welke verbanden je kunt leggen ☐ wat een feit en wat een mening is Wat je moet kunnen: ☐ verkennend lezen >> ☐ nauwkeurig lezen >> ☐ kritisch lezen >> ☐ kritisch kijken en luisteren >> ☐ luisteren en aantekeningen maken >> ☐ informatie beoordelen op bruikbaarheid >> ☐ informatie beoordelen op betrouwbaarheid >> ☐ feiten van meningen onderscheiden >> ☐ hoofd- van bijzaken onderscheiden >> ☐ informatie ordenen >> ☐ gegevens in een tabel, grafiek of diagram zetten >> ☐ berekeningen maken >> ☐ samenvatten >> ☐ conclusies trekken >> Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ een kritische houding: niet zomaar alles voor waar aannemen ☐ ordelijk en netjes werken

Schriftelijk presenteren

Competentie	Schriftelijk presenteren
Je kunt informatie, ideeën en meningen in begrijpelijke en correcte taal op schrift stellen.	
Wat is nodig om goed schriftelijk te presenteren?	Wat je moet weten: ☐ je moet voldoende kennis hebben van het onderwerp waarover je gaat schrijven ☐ welke verschillende tekstsoorten er zijn ☐ de regels en afspraken met betrekking tot spelling en grammatica ☐ hoe je een tekst kunt opbouwen Wat je moet kunnen: ☐ een tekst een duidelijke opbouw geven >> ☐ je aan regels van spelling en grammatica houden ☐ hoofd- van bijzaken onderscheiden >> ☐ je eigen mening geven >> ☐ een tekst met afbeeldingen illustreren >> ☐ een tekst verzorgd vormgeven >> ☐ een tekstverwerkingsprogramma gebruiken ☐ een werkstuk schrijven >> ☐ conclusies trekken >> ☐ een bronnenlijst maken >> Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ ordelijk en netjes werken

Mondeling presenteren

Competentie	Mondeling presenteren
Je kunt informatie, ideeën en meningen in begrijpelijke taal aan anderen duidelijk maken.	
Wat is nodig om een goede mondelinge presentatie te geven?	Wat je moet weten: ☐ je moet voldoende kennis hebben van het onderwerp dat je presenteert ☐ hoe je een presentatie kunt opbouwen Wat je moet kunnen: ☐ hoofd- van bijzaken onderscheiden >> ☐ conclusies trekken >> ☐ een mondelinge presentatie voorbereiden >> ☐ mondeling informatie uitleggen >> ☐ gebruikmaken van non-verbale communicatiemiddelen >> ☐ een PowerPointpresentatie maken >> ☐ je eigen mening geven >> ☐ ingaan op reacties en vragen ☐ in je taalgebruik rekening houden met je publiek ☐ je publiek boeien ☐ binnen de beschikbare tijd blijven Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ zelfvertrouwen ☐ enthousiasme

Discussiëren

Competentie	Discussiëren
Je kunt in een discussie je eigen mening geven. Je kunt deze mening met argumenten verdedigen en reageren op argumenten van anderen.	
Wat is nodig om goed te discussiëren?	Wat je moet weten: ☐ je moet voldoende weten van het onderwerp waarover je discussieert ☐ wat een feit en wat een mening is Wat je moet kunnen: ☐ je eigen mening geven >> ☐ kritisch luisteren >> ☐ tegenargumenten bedenken ☐ kritische vragen stellen ☐ informatie beoordelen op betrouwbaarheid >> ☐ feiten van meningen onderscheiden >> ☐ je inleven >> ☐ beoordelen of je voldoende informatie hebt om je mening te geven Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ goed luisteren en een ander laten uitpraten ☐ een kritische houding: niet zomaar alles voor waar aannemen ☐ bereid zijn van mening te veranderen op basis van argumenten en bewijzen

Reflecteren

Competentie	Reflecteren
Je kunt terugblikken op de uitvoering van een taak om je eigen leren en presteren te verbeteren.	
Wat is nodig om goed te reflecteren?	Wat je moet weten: ☐ wat je moet kennen en kunnen om een specifieke taak uit te voeren Wat je moet kunnen: ☐ je oriënteren op een taak >> ☐ leerresultaten bijhouden ☐ de voortgang controleren >> ☐ je eigen aanpak en resultaten beoordelen >> ☐ je eigen mening geven >> ☐ uitleggen hoe je weet dat iets goed of niet goed lukte ☐ uitleggen waarom iets goed of niet goed lukte ☐ conclusies trekken voor een volgende keer Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ zelfvertrouwen ☐ kritiek kunnen accepteren ☐ van fouten willen leren ☐ zelfdiscipline

Studeren

Competentie	Studeren
Je kunt strategieën gebruiken om kennis en vaardigheden te verwerven.	
Wat is nodig om goed te studeren?	Wat je moet weten: ☐ welke tekstsoorten er zijn ☐ welke verbanden je kunt leggen Wat je moet kunnen: ☐ je oriënteren op een taak >> ☐ een geschikte studieaanpak kiezen >> ☐ nauwkeurig lezen >> ☐ studerend lezen >> ☐ kritisch lezen >> ☐ kritisch luisteren en kijken >> ☐ hoofd- van bijzaken onderscheiden >> ☐ samenvatten >> ☐ overzichtsschema's maken >> ☐ luisteren en aantekeningen maken >> ☐ uit het hoofd leren >> ☐ een tijdsplanning maken >> ☐ de voortgang controleren >> ☐ uitleg of hulp vragen ☐ je eigen mening geven >> ☐ reflecteren Welke houdingen en eigenschappen belangrijk zijn: ☐ zelfvertrouwen ☐ zelfdiscipline ☐ studiemotivatie ☐ concentratie

Bijlage 2 Overzicht van deelcompetenties en vakken

	Nederlands	Moderne vreemde talen	Wiskunde	Natuurkunde Scheikunde Biologie Techniek	Geschiedenis Aardrijkskunde Economie	Kunst en cultuur	Bewegingen sport	Informatie- kunde	Verzorging
1 berekeningen maken			X	X	X			X	
2 conclusies trekken	X		X	X	X	X			
3 de voortgang controleren	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4 een bronnenlijst maken	X			X	X	X			
5 een geschikte studieaanpak kiezen	X	X	X	X	X	X		X	X
6 een mondelinge presentatie voorbereiden	X	X	X	X	X	X			
7 een onderzoeksplan maken	X	X	X	X	X	X			X
8 een PowerPoint-presentatie maken	X	X	X	X	X	X		X	
9 een proef uitvoeren				X					
10 een tekst een duidelijke opbouw geven	X	X		X	X	X			
11 een tekst verzorgd vormgeven	X	X		X	X	X			
12 een tekst met afbeeldingen illustreeren	X	X		X	X	X			
13 een tijdsplanning maken	X	X	X	X	X	X			X
14 een werkstuk schrijven	X	X	X	X	X	X		X	
15 enquêteren	X				X	X			
16 feiten van meningen onderscheiden					X	X			
17 gebruik maken van non-verbale communicatie	X	X		X	X	X			
18 gegevens in een tabel, grafiek of diagram zetten			X	X	X			X	
19 hoofd- van bijzaken onderscheiden	X	X		X	X	X			

	Nederlands	Moderne vreemde talen	Wiskunde	Natuurkunde Scheikunde Biologie Techniek	Geschiedenis Aardrijkskunde Economie	Kunst en cultuur	Bewegingen sport	Informatie- kunde	Verzorging
20 informatie beoordelen op bruikbaarheid				X	X	X			
21 informatie beoordelen op betrouwbaarheid				X	X	X			
22 informatie ordenen	X			X	X	X			
23 informatie uit afbeeldingen halen	X			X	X	X			
24 informatie uit artikelen en brochures halen	X	X		X	X	X			
25 informatie uit films, televisie- en radio-uitzendingen halen	X	X		X	X	X			
26 informatie uit kaarten halen					X				
27 informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen halen			X	X	X				
28 informatie vragen via een brief of e-mail	X	X		X	X	X		X	
29 informatie zoeken in naslagwerken, boeken, kranten en tijdschriften	X	X		X	X	X			
30 informatie zoeken op het internet	X	X	X	X	X	X		X	
31 interviewen	X				X	X			
32 je eigen mening geven	X	X		X	X	X			
33 je eigen aanpak en resultaten beoordelen	X	X	X	X	X	X	X	X	X
34 je inleven					X	X			X
35 je oriënteren op een taak	X	X	X	X	X	X	X	X	X
36 kritisch kijken en luisteren	X				X	X			
37 kritisch lezen	X				X	X			
38 luisteren en aantekeningen maken	X		X	X	X	X			

	Nederlands	Moderne vreemde talen	Wiskunde	Natuurkunde Scheikunde Biologie Techniek	Geschiedenis Aardrijkskunde Economie	Kunst en cultuur	Bewegingen sport	Informatie- kunde	Verzorging
39 metingen verrichten				X				X	
40 mondeling informatie uitleggen	X	X		X	X	X			
41 nauwkeurig lezen	X	X		X	X	X			
42 onderzoeksvragen formuleren	X	X	X	X	X	X			
43 overzichtsschema's maken				X	X				
44 samenvatten	X			X	X				
45 samenwerkings-problemen voorkomen en oplossen	X	X	X	X	X	X	X	X	X
46 studerend lezen	X	X		X	X	X			
47 taken en rollen verdelen in een groep	X	X	X	X	X	X	X	X	X
48 uit het hoofd leren		X	X	X	X				
49 verkennend lezen	X	X		X	X	X			
50 zoeksystemen gebruiken	X	X		X	X	X		X	

2 Projectspecifiek deel: Help!

Een campagne voor mensen in nood

onderbouw havo/vwo

Vooraf

Het project *Help! Een campagne voor mensen in nood* is een project voor de onderbouw en is ontwikkeld voor het leergebied Mens en Maatschappij. Het project verschijnt in 2 edities: havo/vwo en vmbo-kgt.

Voor beide edities is een afzonderlijk projectspecifiek deel van de handleiding beschikbaar.

2.1 Thema van het project

Het project gaat over het maken van een campagne. Doordat deze Nederlandstalige opdracht is gekoppeld aan een maatschappelijk doel, is een mooie mix van de vakken Nederlands en het leergebied mens en maatschappij ontstaan. Het leren maken van een poster en folder, die op een wervende manier geschreven moeten worden, en het houden van een betogende presentatie zijn typisch Nederlandse deelvaardigheden. De informatie die voor de folder moet worden opgezocht kan direct gekoppeld worden aan deelvaardigheden van aardrijkskunde (bijvoorbeeld het verwerken en toepassen van demografische gegevens over het land van de ramp en kennis van natuurverschijnselen als orkanen en aardbevingen) en geschiedenis (bijvoorbeeld vertaling van de geschiedenis van het betreffende land en de relatie van Nederland tot dat land (in het koloniale verleden) naar wat dat nu voor beide landen betekent).

In het project leren de leerlingen stapsgewijs wat een campagne inhoudt. In de oriëntatie maken ze allereerst kennis met enkele criteria die gehanteerd kunnen worden bij de keuze van een campagne-onderwerp. Niet ieder onderwerp leent zich immers voor een actie. Daarna wordt de theorie van het AIDA-model gepresenteerd. De leerlingen worden door middel van opdrachten aan de hand genomen bij het vertalen van dat model naar een campagne met een poster, folder en een presentatie. Vervolgens zetten de leerlingen de poster en de folder stapsgewijs in elkaar. Daarvoor kunnen allerlei voorbeelden en schema's worden gebruikt, die de leerlingen helpen bij het zoeken van informatie en het omzetten van die informatie in wervende tekst. Deze voorbeelden en folders staan deels in het projectboekje en deels op de website van dit project. De laatste stap die de leerlingen zetten is het voorbereiden en houden van de wervende presentatie. Ook daarbij worden de leerlingen door middel van opdrachten, stapje voor stapje door het leerproces heengeleid.

Het project bestaat dus uit drie producten: de presentatie als eindproduct en de folder en poster als deelproducten. Voor de beoordeling kan daarnaast nog gebruik gemaakt worden van het logboek, dat de leerlingen aan het einde van elke fase of stap in moeten vullen. De docent heeft daarmee de keuze op welke manier hij/zij het project wil beoordelen: procesgericht of productgericht.

Doordat het project aansluit bij de actualiteit en de leerlingen zelf het maatschappelijke doel mogen kiezen waarvoor zij zich willen inzetten, is het project voor leerlingen extra motiverend. Vakinhoudelijke begrippen gaan meer leven doordat ze vanuit een praktijksituatie worden benaderd en toegepast.

Doelstellingen, competenties en kerndoelen

De doelstellingen van dit project zijn in de vorm van de kerndoelen beschreven in twee schematische overzichten. Deze zijn opgenomen in Bijlage 1 en 2.

Plaats in programma

Het project is ontwikkeld voor het leergebied Mens en Maatschappij en sluit aan op de vakinhouden Nederlands, geschiedenis en aardrijkskunde. Het project kan zowel in jaar 1 als 2 ingezet worden en kan worden gebruikt naast alle methoden. Inhoudelijk sluit het project aan bij hoofdstukken die gaan over:

- Nederlands: doel- en publiekgericht schrijven, presenteren, het verzamelen en verwerken van informatie en de opbouw en structuur van een tekst (a.h.v. tussenkopjes).
- aardrijkskunde: de derde wereld en de natuur.
- geschiedenis: kolonialisme en imperialisme.

Het project is bedoeld als aanvulling op de lesmethodes van Nederlands, geschiedenis en aardrijkskunde, maar kan ook vervangend gebruikt worden. In onderstaande lessentabel staat steeds aangegeven wanneer een opdracht of stukje theorie direct aansluit op een van de kerndoelen. Eventueel kunt u dan onderdelen uit de reguliere leerstof laten vervallen. Ook kunt u het project inzetten als verdieping of toepassing/transfer; het is dan alternatieve keuzestof.

Werkt u met de Malmbergmethodes *Memo*, *Wereldwijs* en/of *Taallijnen*, dan sluit het project aan bij:

Wereldwijs, 3^e druk, deel 1, Hoofdstuk 3 Een wereld van verschil, met name paragraaf 6, Hoe komt het dat er ontwikkelingslanden zijn en paragraaf 7, Is er een oplossing?

Memo, 2^e druk, deel 2 sluit het onderwerp aan bij H6 Imperialisme, paragraaf 5, Gevolgen van het imperialisme (de tijd van burgers en stoommachines); in de tijd geplaatst past het onderwerp het best bij deel 3, het hoofdstuk over het tijdvak televisie en computer.

Taallijnen: 2^e druk, deel 1 sluit het onderwerp aan bij H1 Tekstsoorten, paragraaf 4 en 5 en H8 Reclameboodschap, paragraaf 4 en 5.

Planningswijzer

Werkt u met *Memo* en *Wereldwijs*, dan kunt u wanneer u onderling de programma's op elkaar wilt afstemmen en gezamenlijk dit project (en andere projecten uit de Malmberg Projectenreeks) wilt inplannen, gebruikmaken van de Delta-planningswijzer. U vindt deze op de methodesites van *Memo* en *Wereldwijs* en op de site: www.mensenmaatschappij-malmberg.nl. Zie Bijlage 4: Links.

2.2 Planning en organisatie

Het project bestaat uit 5 onderdelen. Het project vraagt om minimaal 8 uur begeleid en onbegeleid werken; meer tijd eraan besteden kan natuurlijk ook. In de lessentabel staat aangegeven wanneer een opdracht zich leent voor aansluiting bij andere vakonderdelen en staan tips die aangeven hoe een opdracht uitgebreid zou kunnen worden door deze klassikaal in te zetten. Ook staat van enkele grotere individuele opdrachten steeds aangegeven of deze ook als huiswerk ingevuld kunnen worden.

De leerlingen werken gedurende het hele project in een vast groepje. Het eindproduct (de presentatie) en de deelproducten (de poster en de folder) worden dan ook als groepswerk beoordeeld (zie bijlage 3). In het projectboekje staat echter alleen aangegeven dat in groepjes samengewerkt moet worden, als dat groepswerk meerwaarde oplevert. In andere gevallen wordt doorgaans geen opmerking gemaakt over de gewenste werkvorm. Dat wil echter niet zeggen dat de overige opdrachten per se individueel gemaakt moeten worden. Meestal (behalve bij echte individuele opdrachten als het schrijven van je eigen stukje tekst) laat de opdracht de werkvorm open: individueel werk, werken in duo's, groepswerk of een klassikale aanpak zijn alle mogelijk.

Het project gaat uit van groepjes van vier leerlingen. De voorbeelden, schema's en invulkaarten zijn daar ook op gericht. Dat wil echter niet zeggen dat werken in groepjes van 5 niet mogelijk is. De hoeveelheid werk is binnen het geplande tijdsbestek echter te groot voor groepjes van 3.

Iedere leerling werkt met een eigen projectboekje. Dat boekje bevat veel invulschema's en dient ter ondersteuning van het proces. In het boekje wordt de suggestie gedaan één van de leerlingen per groep aan te wijzen als 'houder van de netversie die voor de docent bestemd is'. Dit boekje kan gebruikt worden voor het volgen van de voortgang van de groepjes. Voor de beoordeling van het proces is dit boekje echter minder geschikt. Daarvoor is het logboek bedoeld.

De meeste onderdelen van het project kunnen zelfstandig verwerkt worden. Enkele onderdelen zijn echter zonder klassikale inleiding waarschijnlijk wat ingewikkeld. Bij een aantal opdrachten is het bijvoorbeeld verstandig de opdrachten gezamenlijk te lezen om eventuele onduidelijkheden bij de leerlingen weg te nemen. In de lessentabel staat aangegeven wanneer dat het geval is.

Het project heeft als uitgangspunt te worden georganiseerd binnen het normale lesrooster van het vak Nederlands. Daarnaast kan natuurlijk in overleg aansluiting gezocht worden bij de collega's aardrijkskunde en geschiedenis. De onderdelen die aansluiten bij de kerndoelen van M&M zouden door hen overgenomen kunnen worden. Andere organisatievormen kunnen echter even goed: het project is zo opgezet dat specifieke vakkennis van het schoolvak Nederlands geen noodzaak is om het project te kunnen begeleiden. Men zou er dus ook voor kunnen kiezen de te besteden uren evenredig over de drie vakken te verdelen. Doordat het project met een logboek werkt en één van de leerlingen per groep de opdracht krijgt een netversie van het projectboekje bij te houden, is de kans op overdrachtsproblemen minimaal.

Gebruik van PC / internet

Het project gaat uit van een situatie waarin ieder groepje de beschikking heeft over één PC met internet. Dit is niet strikt noodzakelijk. Informatie kan immers ook in de mediatheek op school worden opgezocht. Voor het opzoeken van tips en het raadplegen van de competenties, valt de aanwezigheid van minimaal één PC met internetaansluiting in de klas echter ten zeerste aan te bevelen. Indien niet ieder groepje over een eigen PC kan beschikken, is het belangrijk een deel van de hulp onder 'Extra' voor de leerlingen ter inzage of voor gebruik uit te printen. Zonder deze informatie kunnen de leerlingen vaak niet verder werken. In de lessentabel staat aangegeven wanneer dit het geval is.

Beoordeling

Het project kan zowel op procesniveau, als op productniveau beoordeeld worden. Voor de beoordeling is in Bijlage 3 een beoordelingsmodel opgenomen.

2.3 Opbouw van het project

Het project bestaat uit 5 onderdelen, verdeeld over 3 fasen: oriënteren, uitvoeren/presenteren en evalueren.

Oriënteren

De onderdelen *Het zou je maar gebeuren* en *Help een ander helpen* zijn bedoeld als oriëntatie op het project. De leerlingen maken kennis met de inhoud van een reclamecampagne en de betekenis van een goed doel. Na een brede bezinning op het thema 'ramp', kiezen de leerlingen een goed doel dat geschikt is voor het voeren van een campagne.

Uitvoeren/presenteren

In de onderdelen *Informatie zoeken en verwerken*, *Aan de slag* en *Praten als Brugman* zetten de leerlingen de campagne in elkaar. Dit gebeurt gefaseerd: eerst krijgen de leerlingen inzicht in welke informatie bruikbaar is voor een goed-doel-campagne. Vervolgens wordt duidelijk gemaakt op welke manier die informatie in 'reclametaal' omgezet kan worden. Hierbij worden de poster en de folder stapsgewijs gepland en in elkaar gezet. Tot slot richten de leerlingen zich op het houden van een wervende presentatie. Ook deze wordt stapsgewijs gepland en voorbereid.

Evalueren

Gedurende het gehele project worden de leerlingen aangespoord het logboek in te vullen. In dit logboek moeten de leerlingen beschrijven wat ze gedaan hebben. Daarbij moeten ze ingaan op de eigen rol en de rol van de anderen. Vervolgens wordt hen gevraagd de werkwijze te evalueren, door te beschrijven wat zij minder goed of juist wel goed vonden gaan en voornemens te formuleren voor een volgende keer.

Het project kan in 8 afzonderlijke lessen worden uitgevoerd. In onderstaande lessentabel staat aangegeven hoeveel tijd elk onderdeel ongeveer in beslag neemt. Bij het samenstellen van de tabel is ervoor gekozen het project niet in 8 losse lessen weer te geven. Daarmee zou de docent teveel beperkt worden in zijn keuzes om onderdelen uit te breiden naar een klassikale aanpak, aansluiting te zoeken bij materiaal uit het eigen lesboek, of de samenwerking aan te gaan met collega's van de vakken geschiedenis en aardrijkskunde. Daar waar de mogelijkheid bestaat de leerlingen onderdelen thuis te laten maken, wordt echter wel naar een mogelijke indeling in lessen verwezen.

Overzicht van het project in lesminuten

(Het volledige project neemt ongeveer 8 lessen in beslag. Door de leerlingen bepaalde opdrachten thuis te laten maken, kan deze lestijd worden ingekort tot 6 lessen)

TIJD in MIN	PROJECTONDERDEEL	OPMERKINGEN / TIPS	BENODIGD MATERIAAL of KERNDOELEN (*)
5	INLEIDING ☐ Samenwerkend leren	1. De modellen in het boekje en op de site gaan uit van een groepsgrootte van 4 leerlingen. 2. Daar waar samenwerken geen meerwaarde biedt, stimuleert het project individueel werken, doordat de vragen in het boekje individueel gesteld worden. 3. Op de website wordt onder <i>samenwerken</i> de tip gegeven met groepsrollen te werken. Dit zou klassikaal besproken en aangestuurd kunnen worden. 4. De leerlingen kunnen de groepjes zelf vormen, maar het is ook aanbevelenswaardig om de leerlingen op 'kracht', 'vaardigheid' of 'talent' over de groepjes te verdelen. 5. Geef per groepje één van de leerlingen de opdracht een 'netversie' van het projectboekje bij te houden. Aan de hand van dit boekje kan de samenwerking binnen de groep gevolgd en besproken worden. 6. Om de inzet van de leerlingen nog meer te vergroten, zou er een wedstrijdelement aan dit project gekoppeld kunnen worden: wie maakt de mooiste poster/ de beste folder? Of, in geval het project aansluit bij een actiedag op school: wie haalt het meeste geld op voor zijn goede doel?	Voor dit project zijn kranten belangrijk. In een van de eerste opdrachten moeten de leerlingen op zoek naar rampen in de kranten van de afgelopen weken. Daarom moet ruim drie weken van tevoren aan de leerlingen de opdracht gegeven worden de zaterdagkrant te bewaren en mee naar school te nemen.

	☐ Website	Indien er niet altijd gebruik gemaakt kan worden van computers in de les, is het verstandig de op de website onder 'Extra' staande invulformulieren en voorbeelden van tevoren uit te printen en onder de leerlingen te verspreiden. Waar relevant staan deze materialen in de rechterkolom weergegeven.	Voorbeelden, beoordelingsformulier en dummies van de website
	☐ Logboek	Het project biedt de mogelijkheid de leerlingen op procesniveau te beoordelen. Daartoe dient het logboekformulier. Het verdient aanbeveling het doel en de werking van het formulier aan het begin van het project klassikaal te bespreken en de leerlingen iedere les aan het invullen van het logboek te herinneren.	Uitgeprinte versie van het logboekformulier op de website, onder 'Extra'.
45 15	HET ZOU JE MAAR GEBEUREN ☐ Observatieopdracht: de leerlingen praten met elkaar over rampen en stellen vast wat daarbij belangrijk is.	Dit is een redelijk ingewikkelde groepsopdracht binnen de activerende didactiek. Als leerlingen het niet gewend zijn op deze manier te werken, is het verstandig de taak van de observant en de wijze van nabespreken van tevoren klassikaal in te leiden. Ook kan ervoor gekozen worden deze opdracht klassikaal uit te voeren.	
15	☐ Duik in het verleden: de leerlingen verdiepen zich in het koloniale verleden van Nederland en in onze strijd tegen het water.	Individuele opdracht. De informatie die de leerlingen nodig hebben is vrij eenvoudig op internet te vinden, door een zoekopdracht op www.google.nl in te voeren. Het is mogelijk deze opdracht klassikaal te maken of na te bespreken.	Lesmethode van geschiedenis of gebruik van internet. * Deze opdrachten sluiten aan bij kerndoelen van het vak geschiedenis.
15	☐ Een goed doel kiezen: op basis van informatie in kranten en op internet kiezen de groepjes een goed doel voor hun project.	Groepsopdracht. 1. Dit is het moment waarop het werken met groepsrollen geïntroduceerd en ingevoerd kan worden. Dit kan door leerlingen gestuurd naar de website te verwijzen (samenwerken) of door de rolverdeling klassikaal te regelen. 2. Ook kan hier nadrukkelijk aansluiting bij het vak aardrijkskunde worden gezocht, door als selectie criterium voor de leerlingen te onderstrepen hoe de aard van het land (grondsoort, demografische gegevens, e.d.) de ernst van de ramp kan vergroten.	1. Indien men met groepsrollen wil werken: de uitleg over rol- en taakverdeling op de website. 2. Kranten, tijdschriften en internet. * Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen M&M.

	☐ Het logboek bijwerken	Aan het einde van iedere stap of les werken de leerlingen het logboek bij. Dit logboek kan gebruikt worden om met de groepjes te reflecteren op de wijze van samenwerken en hen te stimuleren elkaar de ruimte te geven.	
75 5	HELP EEN ANDER HELPEN ☐ Opdracht ‘auditie voorbereiden’: als introductie op het onderwerp reclame, vragen leerlingen zich af hoe ze hun publiek kunnen bereiken.	Individuele opdracht. Deze opdracht kan vergroot worden en klassikaal worden ingezet om het AIDA-model in te leiden en te bespreken. Hiervoor kan ook gebruik gemaakt worden van het voorbeeld van de reclamecampagne op de site.	Er staat een voorbeeld van een reclamecampagne volgens het AIDA-model op de site onder <i>Extra</i> .
5	☐ Theorie AIDA-model		
10	☐ Poster plannen	Groepsopdracht. De leerlingen moeten niet vergeten ook het afsprakenschema verderop in het boekje in te vullen. Men kan er voor kiezen de poster te laten plannen op een groter blad.	Eventueel: groter papier om de poster op uit te tekenen.
20	☐ Woordspinn: als voorbereiding op het zoeken naar informatie houden de groepjes een brainstorm van vragen over hun goede doel.	Groepsopdracht. 1. Indien de leerlingen onbekend zijn met het maken van een brainstorm of woordweb, zullen zij de opdracht ‘woordspinn’ niet zo snel herkennen. Klassikaal voorbespreken van de opdracht is in dat geval verstandig. 2. Het is de bedoeling dat leerlingen niet alleen vragen verzinnen over de aard van de ramp, maar zich ook afvragen wat er in het verleden in het land is gebeurd en hoe de situatie in het land op dit moment (los van de ramp) is.	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van M&M.
25	☐ Een dummie van de folder: de groepjes rangschikken de vragen uit de woordspinn in de volgorde van het AIDA-model.	Groepsopdracht. Voor een goed verloop van deze opdracht is het belangrijk dat de woordspinn serieus en naar behoren is gemaakt. De docent kan er daarom voor kiezen de woordspinn met ieder groepje te bespreken, voordat de leerlingen de dummie mogen gaan maken.	Op de site staan een voorbeeld-indeling, een dummie en een voorbeeldfolder, die de leerlingen nodig hebben voor deze opdracht.

10	☐ Afspraken maken	Groepsopdracht. Het verdient aanbeveling het afsprakenschema met de leerlingen te bespreken, voordat zij doormogen naar de volgende stap.	
	☐ Het logboek bijwerken	Aan het einde van iedere stap of les werken de leerlingen het logboek bij. Dit logboek kan gebruikt worden om met de groepjes te reflecteren op de wijze van samenwerken en hen te stimuleren elkaar de ruimte te geven.	
135 50	INFORMATIE ZOEKEN EN VERWERKEN ☐ Informatie zoeken de leerlingen gaan op zoek naar geschikte informatie en gebruiken daarbij een bronnentabel.	Individuele opdracht. Het zoeken naar informatie kan door de leerlingen als huiswerkopdracht meegegeven worden. Als het project gepland zou worden in opeenvolgende lessen zou dit precies vooraf kunnen gaan aan de derde les. Op de site staat veel ondersteunende informatie (<i>competenties</i>) en tips voor websites (<i>extra</i>).	Kranten, tijdschriften, Bosatlas, schoolboeken, encyclopedie, internet. * Deze opdracht sluit met name aan bij kerndoelen M&M.
5	☐ Taalgebruik in een folder: deze opdracht laat de leerlingen nadenken over de kenmerken van de tekstsoort folder: doelgroep, vorm en schrijfdiel.	Individuele opdracht. Deze opdracht leent zich goed voor uitbreiding met of aansluiting bij de onderdelen 'tekstdoel' en 'doelgroep' van het schoolvak Nederlands. Op internet staat ook een interessante site van 'Onze taal' over reclametaal. De opdracht leent zich voor klassikale bespreking.	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.
15	☐ Teksten vergelijken: reclametaal via deze opdracht maken de leerlingen kennis met de kenmerken van de tekstsoort reclametekst.	Individuele opdracht. Opdracht kan ook in groepjes of tweetallen gemaakt worden. Deze en de volgende opdracht lenen zich goed voor een aanvullende opdracht over creatief schrijven. Ook zou aansluiting gezocht kunnen worden bij onderwerpen als stijlfiguren en figuurlijk taalgebruik. Klassikaal nabespreken geeft deze opdracht meerwaarde.	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.
5	☐ Spelen met taal: via deze opdracht maken de leerlingen kennis met de kenmerken van reclametaal.	Idem 'Teksten vergelijken: reclametaal'. Bovendien kan hier aansluiting gezocht worden bij onderdelen van poëzie. (alliteratie, assonantie en eindrijm).	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.

30	☐ Tekst schrijven	Individuele opdracht. 1. Deze opdracht kan meegegeven worden als huiswerk. Indien een lesschema wordt gevolgd zou dit precies voorafgaan aan de vijfde les. Op de site kunnen de leerlingen veel handige schrijftips vinden (competenties). 2. Het is mogelijk de leerlingen van tevoren op het beoordelingsformulier op de site te wijzen.	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.
20	☐ Tekst beoordelen en herschrijven.	Groepsopdracht. Volgens de opdracht moeten de leerlingen minimaal één tekst van een andere leerling beoordelen. Er zijn varianten mogelijk waarbij de leerlingen alle teksten van het groepje lezen en beoordelen. Ook kunnen de teksten anoniem aan elkaar voorgelegd worden. Men moet er zorg voor dragen dat de teksten op een eerlijke manier over de groep verspreid worden.	Op de site staat een beoordelingsformulier dat de leerlingen nodig hebben voor deze opdracht. * Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.
	☐ Het logboek bijwerken	Aan het einde van iedere stap of les werken de leerlingen het logboek bij. Dit logboek kan gebruikt worden om met de groepjes te reflecteren op de wijze van samenwerken en hen te stimuleren elkaar de ruimte te geven.	
60 15	AAN DE SLAG ☐ Afsprakentabel	Groepsopdracht. Het verdient aanbeveling de afsprakentabel met elk groepje door te spreken voordat de leerlingen verder mogen met de volgende stap. Onder meer om toe te zien op een eerlijke taakverdeling.	
45	☐ De folder en poster maken: de ene helft van de groep maakt de poster, de andere helft de folder.	Opdracht in subgroepjes. Een gelijke taakverdeling is van belang om het tegelijkertijd maken van de poster en de folder mogelijk te maken.	Grote vellen papier voor de poster, gekleurd papier, stiften, pennen, lijm en schaar, computer, internet, enzovoorts.
	☐ Het logboek bijwerken	Aan het einde van iedere stap of les werken de leerlingen het logboek bij. Dit logboek kan gebruikt worden om met de groepjes te reflecteren op de wijze van samenwerken en hen te stimuleren elkaar de ruimte te geven.	

110 10	PRATEN ALS BRUGMAN ☐ Theorie presentaties: aan de hand van vragen verkennen de leerlingen de opbouw van een presentatie.	Individuele opdracht. Het is mogelijk deze opdracht klassikaal te bespreken of aansluiting te zoeken bij de lesstof van Nederlands.	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.
20	☐ De presentatie plannen: de leerlingen bespreken welke informatie uit de folder in de presentatie terug moet komen.	Groepsopdracht. Het is mogelijk deze opdracht uit te breiden, door het verschil in tekstdoel tussen de folder en de presentatie te bespreken.	* Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands.
10	☐ Afspraken maken	Groepsopdracht. Het verdient aanbeveling het presentatieschema met elk groepje te bespreken, alvorens zij de presentatie echt mogen gaan voorbereiden.	
10	☐ Vorm presentatie: in deze opdracht bedenken leerlingen wat de kenmerken van een goede presentatie zijn.	Individuele of groepsopdracht. Het is mogelijk deze opdracht klassikaal te bespreken en een 'gezamenlijk' beoordelingsformulier voor de klas te maken. Dit formulier zou dan ook bij het nabespreken van de presentaties gebruikt kunnen worden.	Eventueel: een voor de hele klas geldend beoordelingsformulier presentaties maken, kopiëren en verspreiden.
10	☐ Presentatie voorbereiden: elke leerling schrijft zijn/haar eigen stukje presentatie uit en zet deze tekst om in een spiekbrief.	Individuele opdracht. 1. Deze opdracht zou thuis gemaakt kunnen worden. Indien een lesschema wordt gevolgd zou dit precies voorafgaan aan de achtste les. 2. Als extra opdracht zou de ene groep de opdracht kunnen krijgen het schema van de andere groep te beoordelen. Daarbij zouden de beoordelingspunten die de leerlingen zelf hebben vastgesteld gebruikt kunnen worden.	Op de site staat een spiekbrief die de leerlingen nodig hebben voor deze opdracht. * Deze opdracht sluit aan bij kerndoelen van het vak Nederlands
50	☐ Groepspresentaties: aan het einde van het project presenteert ieder groepje zijn goede doel aan de klas,	1. Ieder groepje houdt een presentatie van 5 tot 10 minuten, afhankelijk van het aantal leerlingen. De presentaties worden nabesproken aan de hand van de formulieren voor een goede	1. Eventueel: kopieën van de door de leerlingen gemaakte formulieren om de presentaties mee te beoordelen.

	alsof de klasgenoten degenen zijn die overgehaald moeten worden geld over te maken.	presentatie die de leerlingen zelf in hun werkboekje hebben ingevuld. 2. De laatste minuten van de les kunnen worden gebruikt om het project na te bespreken.	2. Kopieën van de folders om aan de klas uit te delen.
30	HET LOGBOEK ☐ Het logboek bijwerken: het logboek is een middel om de voortgang van de leerlingen te kunnen volgen en het project op procesniveau te kunnen beoordelen.	Individuele opdracht. Aan het einde van elke les of aan het einde van elke stap moeten de leerlingen herinnerd worden aan het invullen van het logboek. De docent kan de voortgang van de groepjes volgen aan de hand van de ‘netversie’ van een van de werkboekjes. De individuele voortgang van de leerlingen kan gevolgd en nabesproken worden aan de hand van het logboek.	Op de site staan een invulversie en een uitgewerkt voorbeeld van het logboek, die de leerlingen nodig hebben voor deze opdracht.

Bijlagen

Bijlage 1	Schema kerndoelen Nederlands en competenties
Bijlage 2	Overzicht kerndoelen mens en maatschappij
Bijlage 3	Beoordelingsmodel voor eindproduct
Bijlage 4	Links

Bijlage 1**Schema kerndoelen Nederlands met competenties**

Doelen van het project	<i>Bijbehorende competenties</i>
De leerlingen:	
1 kunnen zich voorbereiden op spreek- en gespreksituaties.	Mondeling presenteren
2 kunnen in klas- of schoolverband een korte monoloog houden met als doel informatie geven. Daarbij kunnen ze de tekst structureren met een indeling in inleiding, kernstuk en slot.	Mondeling presenteren Reflecteren
3 kunnen zich voorbereiden op een schrijftaak. Het gaat daarbij om: - brainstormen; - eigen ideeën en gedachten ordenen; - informatie selecteren, ordenen en verwerken; - de hoofdlijnen van de te schrijven tekst uitzetten.	Informatie schriftelijk presenteren Reflecteren
4 kunnen een tekst structureren met een indeling in inleiding, kernstuk en slot en daarbij gebruik maken van alinea's en tussenkoppen.	Informatie schriftelijk presenteren
5 kunnen op basis van gegeven of zelf verzamelde informatie teksten schrijven met als doel: a. informatie geven aan geadresseerde; b. de geadresseerde overtuigen; c. iets van de geadresseerde gedaan krijgen. Het gaat daarbij om: - lezers uit vrienden- of familiekring; - lezers uit de eigen klas of school; - onbekende lezers en officiële instanties.	Informatie schriftelijk presenteren Reflecteren
6 kunnen een eigen tekst functioneel van beeld voorzien en de tekst verzorgd vormgeven.	Informatie schriftelijk presenteren
7 kunnen (eigen) teksten kritisch bezien en zonodig verbeteren. Het gaat daarbij om: - een (eigen) tekst nakijken en beoordelen; - suggesties doen voor verbetering van een tekst; - een eigen tekst herschrijven, ook op basis van reacties en suggesties van anderen; - conclusies trekken voor het uitvoeren van volgende schrijftaken.	Informatie beoordelen en verwerken Informatie schriftelijk presenteren Reflecteren Samenwerken
8 kunnen argumenten voor en tegen naar elkaar verwoorden.	Discussiëren

9 kunnen in overleg met groepsgenoten komen tot een oplossing voor een probleem of een gezamenlijk standpunt t.a.v. een vraagstuk.	Reflecteren Samenwerken
10 De leerlingen kunnen bij het schrijven, verbeteren en vormgeven van teksten een tekstverwerkingsprogramma gebruiken.	Computer vaardigheden

Bijlage 2 Overzicht kerndoelen mens en maatschappij

36	De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.
38	De leerling leert een eigentijds geografisch beeld van de eigen omgeving, Nederland, Europa en de wereld gebruiken om verschijnselen en ontwikkelingen in hun omgeving te plaatsen.
39	De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel en de uitkomsten daarvan te presenteren.
40	De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken.
41	De leerling leert de atlas als informatiebron te gebruiken en kaarten te lezen en analyseren om zich te oriënteren, zich een beeld van een gebied te vormen of antwoorden te vinden op specifieke vragen.
46	De leerling leert over de verdeling van welvaart en armoede over de wereld, hij leert de betekenis daarvan te zien voor de bevolking en het milieu en relaties te leggen met het (eigen) leven in Nederland.

Bron: *Beweging in de onderbouw*; eindrapport van de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming, juni 2004.

Bron: <http://www.minocw.nl/onderbouwvo/kerndoelen/index.html>

Bijlage 3 Beoordelingsmodel voor het eindproduct

Het project kan op vier onderdelen beoordeeld worden: de poster, de folder, de presentatie en het logboek. Aan deze onderdelen kan een verschillende gewing toegekend worden. Indien het meeste belang wordt gehecht aan het proces kunnen de onderdelen poster, folder en presentatie ieder afzonderlijk worden beoordeeld en gemiddeld. Dit resultaat wordt dan gemiddeld met de beoordeling voor het logboek.

Het project kan ook op productniveau worden beoordeeld. In dat geval blijft het logboek buiten beschouwing en worden de poster, folder en presentatie ieder afzonderlijk beoordeeld. De drie onderdelen kunnen vervolgens onderling gemiddeld worden, maar men kan er ook voor kiezen het ene onderdeel een zwaardere gewing te geven dan het andere, alvorens het eindcijfer te berekenen.

Niveau	Beoordelingscriteria
1 Poster	• De poster geeft een correcte weergave van het goede doel en de inzamelingsactie. • Het gebruik van letters en foto's is op elkaar afgestemd. • De foto's trekken de aandacht en geven een intens beeld van de ramp. • Er wordt alleen kernachtig informatie weergegeven, niet uitgelegd. • De weergegeven informatie is functioneel en volledig. • De poster wordt een verzorgd geheel.
2 Folder	• De folder voldoet aan de indeling volgens het AIDA-model. • De deelparagrafen zijn voorzien van tussenkopjes. • De tekst is goed opgebouwd. • Er is geen sprake van overbodige herhaling. • De verschillende onderdelen van de folder zijn op elkaar afgestemd. • Er is gebruik gemaakt van eigen zinnen. • De gebruikte bronnen zijn weergegeven. • De tekst is daar waar relevant wervend of informatief. • De folder is goed verzorgd (lettertype, -grootte, indeling, plaatjes en foto's). • Het taalgebruik is in orde.
3 Presentatie	• De presentatie heeft een herkenbare inleiding, kern en slot. • In de inleiding wordt de klas actief aangesproken. • Er wordt een goed beeld van het goede doel en de actie gegeven. • De presentatie is erop gericht het publiek over te halen. • Iedere leerling heeft een duidelijk aandeel in de presentatie. • De folder en poster hebben een plaats in de presentatie. • Er wordt niet voorgelezen. • Er wordt op een enthousiasmerende wijze verteld.
4 Logboek	• De leerling is in staat een objectieve beschrijving te geven van wat hij heeft gedaan. • De leerling toont inzicht in het succes van zijn handelingen en die van de groep. • De leerling is in staat de eigen handelingen van die van de groep te onderscheiden. • De leerling is in staat een oordeel te vellen over de gang van zaken en het eigen handelen. • De leerling geeft een kritisch en eerlijk beeld van het proces. • De leerling is in staat conclusies te trekken uit zijn evaluatie en relevante voornemens voor een volgende keer te formuleren.

Bijlage 4 Links

Malmberg methodesites:

www.mensenmaatschappij-malmberg.nl

www.memo-malmberg.nl

www.wereldwijs.nl

www.taallijnen.nl

www.malmbergprojectenreeks.nl

Overige sites:

www.samenvernieuwen.nl

www.mcm.nl